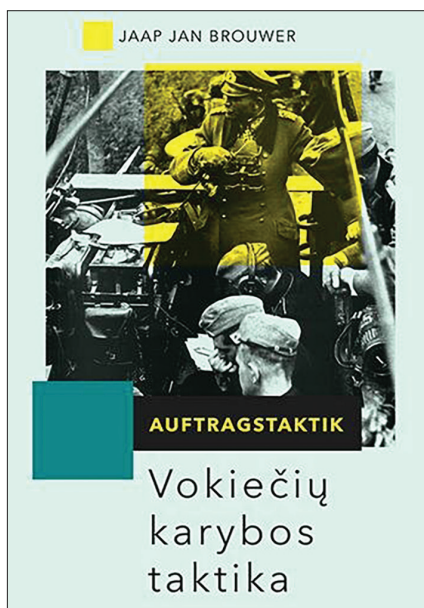

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos viršininko rekomenduojamos knygos

Jaap Jan Brouwer. *Auftragstaktik. Vokiečių karybos taktika.*
Vilnius: Briedis, 2024.

Jaapo Jano Brouwerio knygoje „*Auftragstaktik. Vokiečių karybos taktika*“ analizuojamas vokiečių kariuomenės efektyvumas Antrojo pasaulinio karo metais. Pagrindinė knygos mintis: nepaisant galutinės Vokietijos kapituliacijos 1945 metais, nebuvo efektyvesnės kariuomenės nei Trečiojo reicho *vermachtas*. Autorius teigia, kad šį efektyvumą lėmė „*Auftragstaktik*“ – decentralizuota vadovavimo ir valdymo koncepcija, kai aukštesnės grandies vadai nustato tikslus, o žemesnės grandies vadai patys sprendžia, kaip tuos tikslus pasiekti.

Knygoje aptariami vokiečių karininkų ir puskarininkų rengimo ypatumai, rezervo rengimo sistema, mišrios ginkluotės naudojimo principai formuojant kovines grupes, bendrystės jausmo ugdymas, pateikiama daug pavyzdžių iš konkrečių mūšių. Taip pat nagrinėjamos tokios vokiečių karybos taktikos, kaip „*Hutiertaktik*“,

„Schwerpunkt“, „Stosstruppen“, „Blitzkrieg“ ir „Stellungskrieg“. Šios vokiečių karinės inovacijos nepraranda aktualumo ir šiandieniniuose kariniuose konfliktuose.

Pagrindinės knygos „*Auftragstaktik*. Vokiečių karybos taktikos“ temos:

1. *Doktrininiai pagrindai: „Auftragstaktik“ ir „Befehlstaktik“ priešprieša.*

Viena iš esminių šios knygos temų – skirtumas tarp „Auftragstaktik“ (liet. *užduoties taktika*) ir „Befehlstaktik“ (liet. *įsakymo taktika*). Pastaroji, būdinga daugeliui XIX–XX a. pradžios kariuomenių, grindžiama griežtu subordinacijos principu, kuriame sprendimų priėmimas koncentruojamas aukštesnėse grandyse, o pavaldiniai atlieka vykdytojų funkciją. „Auftragstaktik“ remiasi visiškai priešinga nuostata: sprendimų priėmimo galia paskirstoma plačiai, o žemiausio rango karininkai turi laisvę veikti pagal situaciją, kol jų sprendimai atitinka bendrą vadovų intenciją (vok. *Führungsabsicht*). Trumpiau tariant, „Auftragstaktik“ doktrina reiškia, kad aukštesnio lygio vadai pateikia pavaldiniams aiškų tikslą ir leidžia jiems patiems pasirinkti priemones ir būdus, kaip tą tikslą pasiekti. Tai iš esmės skiriasi nuo tradicinio hierarchinio modelio, kai žemesnės grandies vadai tik vykdo detalius įsakymus. Decentralizuota „Auftragstaktik“ valdymo sistema leidžia užtikrinti operatyvumą, vystyti kūrybiškumą ir lankstumą itin greitai kintančioje mūšio aplinkoje. Autorius pabrėžia, kad ši taktika atspindi ne tik veikimo būdą, bet ir visą karo vadovavimo filosofiją, grįstą tarpusavio pasitikėjimu, profesionalumu ir strateginiu mąstymu.

2. *Istorinė ir teorinė kilmė.*

Knygoje išsamiai nagrinėjamos „Auftragstaktik“ istorinės ir intelektualinės ištakos, kurios siekia XIX a. pradžios Prūsijos karinę reformą. Prūsijos karyba, į kurią lygiavosi Europos šalys ištisus šimtmečius, patyrė krachą per 1806 m. vykusius susirėmimus su novatoriška Napoleono kariuomene. Prūsijos karinis elitas suprato, kad reikia doktrininių pokyčių, leisiančių atsikratyti sąstingio ir perteklinės biurokratijos. Karinės minties plėtotojai Gerhardas

von Scharnhorstas, Carl von Clausewitzas ir Helmuthas von Moltke'ė Vyresnysis padėjo naujosios doktrinos teorinius pagrindus. Gerardo von Scharnhorsto ir Augusto von Gneisenau reformos padėjo pamatus karo vadų profesionalumui vystyti, o Carlo von Clausewitzo mintys apie mūšio lauko neapibrėžtumą ir būtinybę lavinti sprendimo priėmimo laisvę tapo doktrinos intelektualiniu pagrindu. Šias idėjas institucionalizavo Helmuthas von Moltke'ė Vyresnysis – Prūsijos generalinio štabo vadas. Jis teigė, kad „kariuomenės vadui būtina ne vadovauti kiekvienam batalionui, bet įgalinti kiekvieną vadą vadovauti savo skyriui“. Helmutho von Moltke'ės teiginys, kad „joks planas neatlaiko pirmojo kontakto su priešu“, tapo šios koncepcijos esme. Knygos autorius analizuoja šių idėjų plėtotę Pirmojo pasaulinio karo metais, kai didelio masto fronto mūšiai reikalavo lankstumo, o centralizuotas valdymas dažnai žlugdavo dėl komunikacijos trukdžių. Tačiau tik tarpukariu, ypač reichsvero laikotarpiu (1919–1935 m.), nuosekliai diegta „Auftragstaktik“ kultūra, o jos tobuliausia forma pasiekta 1939–1941 m., kai vermachtas vykdė greitas ir veiksmingas karines kampanijas naudodamas „Blitzkrieg“ strategiją.

3. Lyderystė ir vadovavimo filosofija.

Svarbi tema yra vadovavimo sampratos transformacija. „Auftragstaktik“ reikalauja, kad žemesnio lygio vadai būtų ne pasyvūs įsakymų vykdytojai, o aktyvūs sprendimų priėmėjai, gebantys suprasti aukštesnių vadų intencijas. Lyderystė čia suprantama kaip gebėjimas komunikuoti strateginę kryptį ir pasitikėti pavaldiniais, leidžiant jiems savarankiškai priimti sprendimus. Autorius pabrėžia, kad toks pasitikėjimas įmanomas tik tada, kai karininkų rengimas grindžiamas ne tik disciplinos, bet ir kritinio mąstymo, etinio sprendimų priėmimo ir psichologinio atsparumo ugdymu. Tai prieštarauja daugelio šalių taikomiems tradiciniams modeliams, kai klaidos griežtai baudžiamos, o iniciatyva dažnai laikoma grėsme viršenybei (XIX a. Britų imperijos karinės pajėgos). Knygoje pabrėžiama, kad tai reikalauja ne tik aukšto profesionalumo, bet ir vidinės vadų drąsos bei atsakomybės (vok. *Entschlussfreudigkeit*). Lyderystė tampa ne įsakymų skelbimu, o strateginės vizijos per-

teikimu pavaldiniams, ugdant gebėjimą veikti kūrybiškai ir greitai reaguoti į bet kokius situacijos pokyčius mūšio lauke. Vokietijos kariuomenės (ypač *vermachto*) atveju karininkų ir puskarininkų korpusas buvo formuojamas kaip savarankiškas, intelektualiai pajėgus elitas, gebantis priimti sprendimus net visiško chaoso sąlygomis. Autorius pabrėžia, kad „*Auftragstaktik*“ reikalauja ir horizontalios, ir vertikalios pasitikėjimo struktūros, kai ne tik vadai pasitiki pavaldiniais, bet ir skirtingos grandys geba bendradarbiauti be nuolatinio kontrolės mechanizmo. Knygoje pateikiami pavyzdžiai, kai žemesniųjų grandžių vadai, nesulaukę įsakymų iš aukščiau, veikė savarankiškai ir taip nulėmė sėkmingą mūšį baigtį.

4. Mokymai, švietimas ir organizacinė kultūra.

Vienas iš pamatinių „*Auftragstaktik*“ aspektų – tai institucinė aplinka, kuri leidžia šią doktriną efektyviai taikyti. Knygoje aptariama, kaip Vokietijos kariuomenė sukūrė mokymo sistemą, kuri skatino operacinį mąstymą, kritinę analizę ir gebėjimą veikti neapibrėžtumo sąlygomis. Ypatingas dėmesys buvo skiriamas kariniams žaidimams, analitinėms užduotims ir realaus pasaulio simuliacinėms pratyboms, kurios ugdė karių iniciatyvą ir gebėjimą mokytis iš klaidų. Autorius išsamiai analizuoja tarpukario Vokietijoje vykdytą karinį mokymą, kuris neapsiribojo vien taktinių įgūdžių lavinimu, – jis skatino karininkus pažinti karo teoriją, geopolitiką, logistiką ir net filosofiją. Mokymuose naudota daug karinių žaidimų (vok. *Kriegsspiel*), scenarijų analizės ir istorinių mūšių rekonstrukcijų. Tokio tipo ugdymas leido rengti karininkus, kurie galėjo vadovauti ne tik pagal įsakymų formules, bet ir pasitelkdami kontekstinį mąstymą, o tai buvo esminis pranašumas prieš sąjungininkų kariuomenes, kuriose dominavo kontrolė, o ne pasitikėjimas.

5. Praktinis taikymas mūšio lauke.

Knygoje pateikiami istoriniai praktiniai pavyzdžiai, rodantys, kaip „*Auftragstaktik*“ buvo sėkmingai taikoma kovose. Pabrėžiama ankstyvųjų Antrojo pasaulinio karo kampanijų svarba: jose „*Auftragstaktik*“ leido vokiečių pajėgoms greitai reaguoti, išnaudoti prieš silpnynes ir greitai įgyti strateginį pranašumą. Pateikia-

mi išsamūs Lenkijos (1939 m.) ir Prancūzijos (1940 m.) kampanijų tyrimai, kuriuose parodoma, kaip vokiečių šarvuotosios divizijos veikė greitai, nepriklausomai, pasikliaudamos žemesniųjų vadų sprendimais. Pavyzdžiui, Guderiano tankų korpusai dažnai pažeisdavo įsakymus, tačiau jų sprendimai buvo strategiškai veiksmingi ir vėliau visiškai pasiteisino.

Reikia pripažinti, kad autorius atkreipia dėmesį ir į „Auftragstaktik“ doktrinos neigiamus aspektus, išryškėjusius vėlesniuose karo etapuose, kai vokiečių kariuomenė susidūrė su logistiniais sunkumais, prasčiau parengtu kariniu personalu ir sumenkusia vadovavimo bei valdymo kokybe. Analizuojamos „Auftragstaktik“ nesėkmės Rytų fronte, kur karinių veiksmų masiškumas, logistikos išteklių stygius ir ideologizuotas vadovavimas (ypač po 1942 m.) apribojo vadų autonomiją ir mažino priimamų sprendimų efektyvumą.

6. Šiuolaikinė reikšmė ir pritaikymas.

Paskutinėje knygos dalyje nagrinėjama, kaip „Auftragstaktik“ veikia šiuolaikinėje karinio planavimo ir vadovavimo praktikoje, ypač NATO šalių kontekste bei vystant JAV kariuomenės koncepciją „Mission Command“. Pagrindiniai doktrinos principai: aiški vadovų intencija, drausminga iniciatyva ir decentralizuotas vykdymas – yra ypač aktualūs šiuolaikinio karo sąlygomis, kur iššūkių dažnai kyla ne konvenciniuose mūšiuose, o hibridiniame kare, susidūrus su terorizmu ar kibernetinio saugumo srityje. Vis dėlto autorius įspėja, kad vien formaliai perimti „Auftragstaktik“ principų nepakanka – būtina visapusiška kultūrinė ir institucinė adaptacija, įskaitant vadovavimo ugdymą, pasitikėjimo stiprinimą ir organizacinės elgsenos transformaciją. Anot autoriaus, tik tada, kai kariuomenė remiasi savarankiškumo ir pasitikėjimo principais visose grandyse – nuo strateginio lygmens iki jaunesniųjų karininkų, – galima tikėtis, kad „Auftragstaktik“ taps ne tik istoriniu paveldu, bet ir sėkmės veiksmu šiuolaikiniame kare.

Knygos pabaigoje pateikta lyginamoji analizė rodo, kad nė viena karybos sistema nėra universaliai gera – kiekviena jų turi savų privalumų ir trūkumų. Vis dėlto šiuolaikinės tendencijos NATO šalių karinės minties erdvėje rodo aiškų posūkį „Auftragstaktik“

link, o Lietuvos kariuomenės modernizacijos kontekste ši doktrina galėtų tapti vertingu atspirties tašku stiprinant vadų profesionalumą, lyderystę ir bendrą reagavimo efektyvumą.

Apibendrinant galima teigti, kad Jaapas Janas Brouweris pabrėžia vokiečių karybos taktikos ir vadovavimo koncepcijos aktualumą šiandien, ypač analizuojant šiuo metu vykstančius karinius konfliktus ir iš jų mokantis. Knyga siūlo vertingų įžvalgų apie efektyvų valdymą ir strategiją, kurie pritaikomi tiek karyboje, tiek civilinėse organizacijose. Knyga „*Auftragstaktik*. Vokiečių karybos taktika“ – tai išsamus analitinis darbas, atskleidžiantis vokiečių kariuomenės veikimo principus ir paneigiantis daugelį stereotipų apie sustabarėjusią vokiečių karybą. Knyga yra vertingas šaltinis tiek istorijos mėgėjams, tiek profesionalams, besidomintiems karine taktika ir strategija.

Markas Aurelijus. *Sau pačiam.*

Vilnius: Alma littera, 2024.

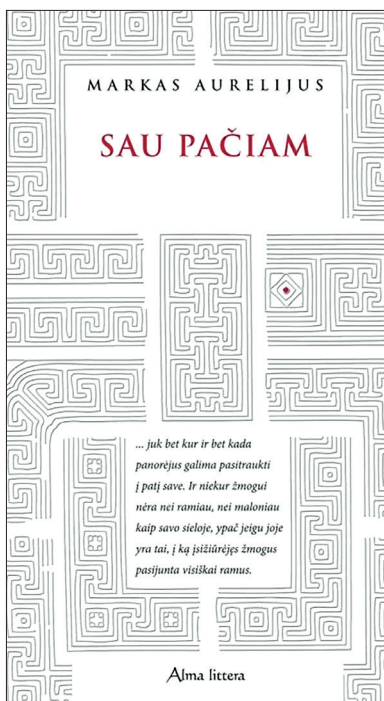
Markas Aurelijus Antoninas (lot. *Marcus Aurelius Antoninus*), garsus karvedys ir stoikų filosofas, gimė 121 m. balandžio 26 d. Romoje, mirė 180 m. kovo 17 d. Vindobonoje (dabar – Viena). Jis buvo Romos imperatorius 161–180 m. – paskutinis iš valdovų, vadinamų Penkiais Geraisiais Imperatoriais, ir paskutinis *Pax Romana*, Romos imperijos santykinės taikos ir stabilumo epochos (27 m. pr. m. e. – 180 m. e. m.), imperatorius.

Marko Aurelijaus valdymo metu išsiskyrė kariniais konfliktais. Rytuose Romos imperija sėkmingai kovojo su atgimusia Partų imperija ir maištinga Armėnijos karalyste. Markas Aurelijus nugalėjo markomanus, kvadus ir sarmatų gentis Markomanų kare. Tačiau šios bei kitos germanų tautos ir toliau kėlė grėsmę imperijai, todėl, nepaisant pasirašytų paliaubų, netrukus vėl prasidėjo ginkluoti konfliktai.

Markas Aurelijus graikų kalba parašė filosofijos veikalą „Sau pačiam“ („*Ad se ipsum*“), kuris laikomas paskutiniu didžiuoju stoicizmo veikalu ir yra svarbus šaltinis, padedantis suprasti antikos filosofus. 170–180 m., vykstant karinėms kampanijoms, Markas Aurelijus užrašinėjo savo mintis, ieškodamas įkvėpimo ir siekdamas tobulėti. Imperatoriui mirus, rasti užrašai buvo sudėti į

Romos imperatorius
Markas Aurelijus, II amžius

12 knygų. Nežinomas originalus šio veikalo pavadinimas, o gal tokio ir nebuvo. Pavadinimas „Sau pačiam“, kaip ir kitų knygų pavadinimai, buvo sugalvotas vėliau. Knyga „Sau pačiam“ laikoma literatūros ir filosofijos šedevru. Joje išdėstytos pagrindinės stoicizmo tezės, atspindinčios stoikų filosofiją ir dvasingumą. Knyga „Sau pačiam“ iki šiol laikoma literatūriniu paminklu tarnystei ir valdžios atsakomybei.

Antikinė knyga suskirstyta į dvylika skyrių. Juose nagrinėjamos tokios amžinos temos, kaip gyvenimas ir mirtis, siekiai ir baimės, individo vieta visuomenėje, asmeniniai prioritetai ir būdai pasiekti

dvasios ramybę. Filosofas pateikia keletą praktinių rekomendacijų norintiems pasiekti ramybę – jo patarimai aktualūs ir šiandien. Pavyzdžiui, Markas Aurelijus siūlo susitelkti į savo vidinį gyvenimą ir kartu būti atviriems pasauliui bei gerai nusiteikusiems. Reikėtų gerbti tuos, kurie supa aplink, bet nesieti savęs ir savo savijautos su tuo, ką sako kiti. Tai labai aktualu šiandien, kai socialiniuose tinkluose vyksta intensyvus bendravimas su daugybe skirtingų žmonių. Tapti priklausomiems nuo to, kiek patiktukų gauna mūsų įrašai, labai lengva, ar ne? Tačiau geriausia to vengti – neturėtume savo sėkmės vertinti tik pagal tokius išorinius veiksmus.

Visi daug pasiekę praeities žmonės, pavyzdžiui: cezariai, rašytojai, skulptoriai – mirė taip pat, kaip ir paprasti žmonės. Pabaiga visiems vienoda, todėl plačiąja prasme nesvarbu, ar ilgai ir turiningai gyvenote, ar ne. Knygos „Sau pačiam“ autorius išplečia šią temą, nes nori suteikti sau ar savo skaitytojams tam tikros paguodos. Gyvenimas ne visada būna teisingas. Net doriems žmonėms nutinka

blogų dalykų. Turime susitaikyti su tuo, ko negalime pakeisti, ir pagerinti tai, ką galime ištaisyti. Kad ir kas nutiktų, galime pasirinkti, kaip į tai reaguoti. Šie apmąstymai atspindi vieną iš stoicizmo principų.

Didžiosios imperijos vadovas neteikia reikšmės pomirtinei šlovei ar apkalboms, kurios gali persekioti garsius žmones ir jiems gyviems esant, ir po jų mirties. Šlovė ir apkalbos vienodai laikomos tuštybe.

Autorius tiki visuomenine pareiga ir būtinybe bet kokiomis aplinkybėmis elgtis teisingai ir būti padoriam. Žmogus turėtų daryti tai, ką mano esant teisinga, nesitikėdamas už tai dėkingumo. Gerumas kitiems ir vertingi poelgiai suteikia pasitenkinimo, o tai reiškia, kad jų daugiau nei pakanka, kad taptume laimingi. Jis taip pat įspėja nesmerkti kitų žmonių. Kaip galime teisti kitus, jei patys nesame tobuli?

Marko Aurelijaus knygoje perduodama jo išmintis. Jo aforizmai be galo įtaigūs, o išsakomos mintys išsiskiria subtilumu ir gilumu. Paminėsime keletą jo minčių:

„Viskas yra laikina – ir tas, kas prisimena, ir tai, kas prisimenama.“ (4 knyga, 35 pastraipa)

„Laikas yra tarsi veržli upė, nešanti visus įvykius; vos tik kas nors pasirodė, tuoj nunešamas; į jo vietą atplaukia kitas, bet ir tą tuojau nuneš srovė.“ (4 knyga, 43 pastraipa)

„Stebėk šviesulių judėjimą taip, tarsi pats dalyvautum jame, ir nuolat galvok, kad vienos dalelės pavirsta kitomis. Tokios mintys apvalo nuo žemiškojo gyvenimo nešvarumų.“ (7 knyga, 47 pastraipa)

„Ar kalbėsi senate, ar šiaip su žmogumi, kalbėk pagal prigimtį, aiškiai ir paprastai; remkis sveiku protu.“ (8 knyga, 30 pastraipa)

„Kitų nuodėmes palikime ten, kur jos padarytos.“ (9 knyga, 20 pastraipa)

„Įprask visada, kiek tai įmanoma, vertindamas kito elgesį, klausti savęs: „Ko jis tuo siekia?“ Tačiau pradėk nuo paties savęs ir visų pirma išsiaiškink savo tikslus.“ (10 knyga, 37 pastraipa)

„Padariau ką nors visuomenės labui? Vadinasi, ir pats gavau naudos. Visada tai turėk galvoje ir nesiliauk [taip daręs].“ (11 knyga, 4 pastraipa)

„Išgelbėsi gyvenimą, jei žiūrėsi, iš ko susideda kiekvienas daiktas, koks jis yra, kokia jo medžiaga ir priežastis, iš visos širdies darysi tai, kas teisinga, ir kalbėsi tiesą. Kas gi pagaliau lieka daryti, jeigu ne mėgautis gyvenimu, dedant vieną gerą darbą prie kito, kad neliktų tarp jų nė mažiausio [tarpelio]?“ (12 knyga, 29 pastraipa)

Stebina tai, kad šioje knygoje išsakyti patarimai net po beveik dviejų tūkstantmečių tebepritaikomi mūsų šiuolaikiniam gyvenimo būdui. Kai kurios nuostatos knygoje nuolat kartojamos. Tai galima paaiškinti tuo, kad Markas Aurelijus siekė sustiprinti ir įtvirtinti išdėstytus savo principus.